

Diarienummer: DO 2025/3018
Handling: 2025.29968

Justitiedepartement
ju.remissvar@regeringskansliet.se
ju.L7@regeringskansliet.se

Yttrande över promemorian Ett höjt bidrag vid återvandring

Diskrimineringsombudsmannens (DO:s) yttrande är avgränsat till de frågor som berör DO:s uppdrag.

Övergripande synpunkter på förslag om ett höjt bidrag vid återvandring (kap 4)

I promemorian framgår att regeringen vill öka incitamenten för frivillig återvandring. Promemorian redogör för att förslagen bland annat syftar till att minska antalet personer som lever i utanförskap och de följer ett sådant utanförskap får för det svenska samhället och för individen¹. DO instämmer i vikten av att motverka utanförskap och hinder för delaktighet.

DO vill även understryka att arbetet mot diskriminering och för allas tillgång till lika rättigheter och möjligheter behöver prioriteras för att minska antalet personer som lever i utanförskap. För att motverka utanförskap krävs långsiktigt arbete mot diskriminering, insatser för utbildning, arbete och social inkludering.

Målsättningen i 1 kap. 2 § i regeringsformen beskriver att det allmänna ska verka för att alla människor ska kunna uppnå delaktighet och jämlikhet. Mot bakgrund av det offentliga ansvar att verka i denna riktning anser DO att kraftigt ökade ekonomiska incitament för återvandring inte är en ändamålsenlig åtgärd för att uppnå delaktighet och därmed minska antalet personer som lever i utanförskap. DO är samtidigt kritiska till ifall en kraftigt höjd ekonomisk ersättning för återvandring är en åtgärd som bör motiveras inom ramen för arbetet mot minskat utanförskap.

Vidare kan DO konstatera att promemorian väsentligt avviker från förslagen i betänkandet Stöd till invandrares utvandring (SOU 2024:53), där utredningen uttryckligen avråder från kraftiga höjningar på grund av osäkra

¹ Promemorian, s 34.

effekter och risker. Bland annat risken att höjda bidrag kan signalera att målgruppen är oönskad i Sverige.² I betänkandet konstaterades även att det saknades förutsättningar att bedöma förslagets förenlighet med grundläggande fri- och rättigheter enligt regeringsformen och diskrimineringslagen, och efterlyste vidare analys.³ DO kan konstatera att någon sådan analys inte gjorts i promemorian. Om regeringen går vidare med utredningens förslag anser DO att en sådan prövning och analys bör göras i den fortsatta beredningen.

DO noterar att praxis internationellt är att återvandringsbidrag begränsas till ersättning för resa och mindre kontantstöd. Det föreslagna beloppet 350 000 kr kan riskera att uppfattas som ekonomisk påtryckning, särskilt för personer i ekonomisk och social utsatthet. Sådana incitament kring återvändande kan vara oförenliga med internationella människorättsprinciper om frivilligt återvändande.⁴

Sammanfattningsvis kan DO konstatera att det i promemorian inte redogörs för underlag som visar en tillräckligt tydlig koppling mellan de anförda problemen, det vill säga icke-medborgares utanförskap, och att ett ökat bidrag för återvandring kommer att bidra till lösningar på detta problem. Enligt DO framstår förslaget därmed inte som lämpligt eller proportionerligt i förhållande till syftet att minska antalet människor som lever i utanförskap.

Beslut i detta ärende har fattats av enhetschef Cecilia Narby efter föredragning av utredare Madeleine Kaharascho Fridh.

Cecilia Narby

² 2024:53, s12-13.

³ 2024:53, s 101.

⁴ Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration (GCM), mål 21: Cooperate in facilitating safe and dignified return and readmission, as well as sustainable reintegration. FN:s generalförsamling (2018).